

Pauliina Korhonen

**”HÄPEÄLLISTÄ, SURULLISTA,
HUOLESTUTTAVAA”**

Yhdysvaltojen kongressihyökkäyksen
tuomitsemisen retorinen rakentuminen suomalaisessa
uutisoinnissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Pauliina Korhonen: ”Häpeällistä, surullista, huolestuttavaa”: Yhdysvaltojen kongressihyökkäyksen tuomitsemisen retorinen rakentuminen suomalaisessa uutisoinnissa

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma

Toukokuu 2021

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen sitä, miten Yhdysvalloissa 6. tammikuuta 2021 tapahtuneen kongressihyökkäyksen tuomitseminen rakentuu suomalaisissa mediakeskusteluissa. Kotimaisissa medioissa esimerkiksi väkivaltaisten mellakoiden tuomitseminen on uutisaiheena yleistynyt, ja siksi tavoitteenani tutkimuksessa oli tutkia tuomitsemista ilmiönä ja journalistisena valintana.

Tutkielmassa hyödynnän menetelmänä retoriikan analyysiä, jonka avulla tutkin sekä uutisoinnin keinoja että mediassa annettuja puheenvuoroja. Retorisina keinoina tarkastelen sanavalintoja, metaforia ja vertauksia sekä väitteille esitettyjä perusteluja.

Tutkielman teoreettinen viitekehys koostuu hybridien mediatapahtumien tutkimuksesta sekä populismin ja demokraattisesti sitoutuneen journalismin aiemmasta tutkimuksesta. Koska aiempaa tutkimusta tuomitsemisesta mediakeskusteluissa ei ole vielä tehty, edellä mainittu teoria nivoutuu tutkielmassani kokonaisuudeksi, jonka avulla pohjustan aihetta.

Tutkielman aineisto koostuu 12:sta Ylellä ja Helsingin Sanomissa julkaistusta journalistisesta artikkelista. Käsittelem tutkielmassa juttuja, jotka on julkaistu edellä mainituissa medioissa viikon sisällä tapahtumasta. Näin ollen aineiston rajaukseksi muodostui 6.–13. tammikuuta 2021.

Retorisina keinoina aineistossa hyödynnetään etenkin tunteisiin vetoavia, voimakkaasti latautuneita ilmaisuja ja sanavalintoja. Tutkielmassa tehtyjen havaintojen perusteella aineistossa esiintyy myös mediapopulismin keinoja, jotka ilmenevät muun muassa moraaliin vetoamisen ja vastakkainasettelujen kautta.

Tapauksen tuomitseminen muodostuu aineiston perusteella poliittiseksi kysymykseksi kotimaan kontekstissa, sillä yleisin puhuja mediassa on suomalainen poliitikko. Hyökkäyksen tuomitseminen rakentuu aineistossa selkeästi suhteessa demokratiaan ja populismiin, ja etenkin populismi arvotetaan mediassa yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Sanavalinnat paljastavat aineistosta myös yhteiskunnallisia arvomaailmoja, jota vastaan hyökkäys mediassa asemoidaan.

Avainsanat: Kongressihyökkäys, hybridin mediatapahtuma, populismi, demokraattisesti sitoutunut journalismi, retoriikan analyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
	1.1 Kongressihyökkäys tuomitsemisen kohteena	1
	1.2 Tutkimusasetelma	3
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
	2.1 Hybridi mediatapahtuma	6
	2.2 Populismi ja mediapopulismi	9
	2.3 Demokraattisesti sitoutunut journalismi	11
	2.4 Tutkimuskysymykset	12
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	14
	3.1 Aineisto	14
	3.2 Retoriikan analyysi	14
4	ANALYYSI JA TULOKSET	17
	4.1 Hyökkäyksen tuomitseminen	17
	4.2 Hyökkäyksen paikalliset merkitykset	22
5	PÄÄTELMÄT	28
	LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

1.1 Kongressihyökkäys tuomitsemisen kohteena

”Maailmalla tuomitaan hyökkäys Yhdysvaltain kongressiin ja vaaditaan Trumpia hyväksymään vaalitulokset” (Yle 7.1.2021a). Tähän tapaan tunkeutumisesta Yhdysvaltain kongressirakennukseen uutisoitiin useissa suomalaisissa medioissa tammikuussa 2021.

6. tammikuuta väistyneen presidentin Donald Trumpin kannattajat hyökkäsivät Yhdysvaltain kongressiin, minkä seurauksena mellakassa menehtyi viisi ihmistä. Tapahtumien kulku alkoi samana päivänä järjestetyssä Trumpia tukevassa mielenosoituksessa, kun Trump ja hänen kannattajansa kieltäytyivät hyväksymästä presidentinvaalien tulosta. Samaan aikaan kongressirakennuksessa oli määrä vahvistaa Joe Bidenin vaalivoitto. Ulkopoliittisen instituutin johtajan mukaan kyseessä oli vallankaappausyritys, jolla yritettiin viivästyttää uuden presidentin valinnan vahvistamista (IL 6.1.2021).

Kandidaatintutkielmassani käsittelen sitä, miten Yhdysvalloissa 6. tammikuuta tapahtuneen kongressihyökkäyksen tuomitseminen rakentuu suomalaisessa mediakeskustelussa. Tutkielmassa tarkoitukseni on tutkia hyökkäyksen tuomitsemisen retorisia keinoja sekä sitä, kenelle uutisoinnissa annetaan puheenvuoro.

Kiinnostus tutkielman aiheeseen syntyi huomattessani, kuinka mediassa on yleistynyt tapa uutisoida tämänkaltaisten tapahtumien ”tuomitsemisesta”. Kiinnostavan aiheesta tekee erityisesti se, että kaikenlaisen väkivallan tuomitsemisen voisi kuvitella olevan itsestään selvää. Kongressihyökkäyksen jälkeen useat kotimaan vallanpitäjät kertoivatkin tuomitsevänsä tapauksen yksiselitteisesti, ja suomalaisissa medioissa kannanotot tapahtumaan nousivat selkeästi uutisaiheeksi. Siten tutkimuksen kohteeksi nousevatkin itse tuomitsemisen tarpeellisuuden sijasta ne retoriset keinot, joita hyödyntämällä niin media kuin poliitikotkin ottavat tapahtumaan kantaa.

Poliittinen ja yhteiskunnallinen tilanne Yhdysvalloissa on polarisoitunut entisestään Trumpin virkakaudella (IS 18.2.2021). Trumpia itseään pidettiin jopa syyllisenä hyökkäykseen. Yleisen poliittisen ilmapiirin lisäksi hyökkäyksen motiivina oli todennäköisesti

Trumpin haluttomuus hyväksyä vaalitulokset. (Yle 7.1.2021c.) Suomessakin ilmiönä yleistyvä oikeistopopulismi (Niemi ym. 2018) on vaikuttanut Yhdysvaltojen polarisoituneeseen tilanteeseen ja siten myös kongressitalon tapahtumiin. Äärioikeistosta ja sen liikkeidinnästä Suomessa kertoi olevansa huolissaan myös entinen pääministeri Antti Rinne (Yle 9.1.2021a). ”Siksi pidän vaarallisena, jos Suomessa ei ole jokainen iso puolue itsensä kanssa selvillä siitä, mikä oli eilisten tapahtumien päämerkitys”, hyökkäyksen merkityksestä Suomelle kirjoitettiin puolestaan Helsingin Sanomissa (HS 7.1.2021a).

Kongressihyökkäyksen kaltaisten mediatapahtumien käsitteleminen on tärkeää, sillä media vaikuttaa niin käytännöllään kuin näkökulmillaankin yhteiskunnallisen keskustelun kulkuun. Hyökkäys käsitettiin myös vakavana uhkana koko demokraattista järjestelmää kohtaan (IL 6.1.2021). Mediassa huolensa demokratian tilasta ilmaisivat niin poliitikot, tutkijat kuin tavalliset kansalaisetkin. Tapahtumasta uutisoitiin muun muassa ”demokratian painajaisena” (HS 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021).

Hyökkäyksestä käytiin suomalaisessa mediassa myös vuoropuhelua kotimaan poliitikojen välillä. Perussuomalaisten ja vihreiden uutisoitiin muun muassa olleen kongressihyökkäyksestä ”napit vastakkain” (HS 11.1.2021). Mediassa myös ikään kuin peräänkuulutettiin populismista ja ääriilikkeistä irtisanoutumista. Tutkielmassani Yhdysvaltojen kongressihyökkäys nivoutuikin yhtäältä populismiin ja toisaalta mediapopulismiin eli median itsensä tapaan toimia populistisella tavalla. Käsitän tutkielmassa myös itse kongressihyökkäyksen populistisena tekona, jonka tarkoituksena oli puuttua demokraattiseen prosessiin ja häiritä vallan vaihtumista. Tarkoitukseni on tutkia, kuinka tapauksen tuomitsemisen retoriset keinot rakentuvat suhteessa populismiin ja jopa demokratian ihanteisiin.

Koska media on yksi demokraattisen yhteiskunnan kulmakivistä, on merkittävää, miten se reagoi vastaaviin tapahtumiin ja kenelle se antaa niistä uutisoidessaan äänen. Kiinnostavaa tutkimuksen kannalta on myös se, onko tapahtumien uutisointi objektiivista, vai pyrkiikö media pikemminkin luomaan jonkinlaisia yleisiä moraalikäsitteitä tai vastakkainasetteluja.

Tapauksen uutisoinnissa merkittäviä ovat siten hyökkäyksen aiheuttamat reaktiot sekä mediassa esitetyt vaatimukset irtisanoutua populismista ja ääriliikkeistä. Median tapa uutisoida eri tahojen tuomitsevia kannanottoja herättää myös kysymyksen siitä, millä tavoin media ja mahdollisesti muut toimijat, esimerkiksi poliitikot, käyttävät tuomitsemista retorisenä keinona. Pohdin myös, hyödyntääkö media itse populistisia keinoja uutisoidessaan tämänkaltaisista tapahtumista.

Ennako-oletukseni kongressihyökkäyksestä käydystä mediakeskustelusta on, että niin uutismediat itse kuin niissä haastateltu poliittinen johto hyödyntävät mediapopulismien keinoja ottaessaan tapahtumaan kantaa. Samalla media kannanotoista uutisoidessaan on sitoutunut edistämään tiettyjä liberaalin journalismin arvoja. Hypoteesini on, että uutismedia vetoaa tunteisiin ja moraalisiin kongressihyökkäyksen uutisoinnissa. Tunteisiin ja moraalisiin media vetoaa retoristen keinojen avulla.

Tutkielman seuraavassa osassa käyn läpi aiheeseeni liittyvää aiempaa relevanttia tutkimusta ja esittelen tutkielman tutkimusasetelman. Toisessa luvussa esittelen tutkielman teoreettisen viitekehyksen, ja alaluvuissa käsittelen tutkielmani keskeiset teoriat ja käsitteet. Luvun lopuksi esittelen tutkimuskysymykset. Kolmannessa luvussa käsittelen tutkielmani metodia ja aineistoa. Luvun alussa esittelen valitsemani aineiston ja sen rajaamiseksi tehdyt perusteet. Toisessa alaluvussa käsittelen valitsemani metodin, retoriikan analyysin, tutkimuskirjallisuutta ja esittelen käyttämäni metodin käytännössä. Neljännessä luvussa esittelen analyysin tuloksia. Olen luokitellut jutut kahteen luokkaan, ja kappale on jaettu teemojen mukaan alalukuihin, joissa tarkastelen retoriikan analyysin kohteeksi valitsemiani osa-alueita ja pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Tutkielman lopuksi vedän yhteen aineistosta tekemäni havainnot ja päätelmät.

1.2 Tutkimusasetelma

Aiempaa tutkimusta aiheestani ei ole juurikaan vielä olemassa. Tässä tutkielmassa käsitän Yhdysvalloissa tapahtuneen kongressihyökkäyksen hybridiksi mediatapahtumaksi, sillä tapahtumaa seurattiin Suomessa reaaliaikaisesti valtakunnallisissa medioissa. Myös sosiaalisen median rooli oli sekä tapahtuman aikana että sen jälkeen merkittävä, kun

sosiaalisen median alustoille julkaistiin muun muassa kuvia kesken kongressin valtaamisen. Hyödynnän tutkielmassa myös populismin ja mediapopulismin sekä demokraattisesti sitoutuneen journalismin teorioita yhdistellen niitä hybridien mediatapahtumien tutkimukseen. Analyysiosiossa tutkin uutisoinnin retorisia keinoja ja pyrin selvittämään, miten tuomitsemisessa hyödynnetyt retoriset keinot suhteutuvat edellä mainittuihin käsitteisiin.

Mediatapahtumia ovat tutkineet muun muassa Dayan ja Katz (1992), joiden alkuperäisen määritelmän varaan mediatapahtumien tutkimus on pitkälti rakentunut. Dayanin ja Katzin teoria mediatapahtumista on kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä sen suppeasta määritelmästä. Kritiikissä on peräänkuulutettu erityisesti mediatapahtumien tarkastelemista nykypäivän globaalissa ja hybridissä ympäristössä. Käsite onkin myöhemmässä tutkimuksessa laajentunut käsittämään myös traumaattisia tapahtumia, esimerkiksi terrori-iskuja, vaikka Dayan ja Katz itse (Dayan & Katz 1992, 9) sulkevat määritelmän ulkopuolelle kaikki muut paitsi seremonialliset tapahtumat. Tässä tutkielmassa hyödynnänkin erityisesti mediatapahtumien uudempaa tutkimusta siitä näkökulmasta, millaisia merkityksiä tapahtumat saavat paikallisissa konteksteissa.

Tutkielmassani tarkastelen myös sitä, miten kongressihyökkäyksen tuomitseminen suhteutuu populismiin ja mediapopulismiin. Populismin ja journalismin suhdetta on tutkinut Mari Niemi (2018), mutta tutkimukseni näkökulmaksi aihe on varsin laaja. Siksi keskityn tutkimaan populismia pikemminkin siitä näkökulmasta, toimiiko media mahdollisesti itse populistisesti ja miten populismi suhteutuu hyökkäyksen tuomittavuuteen. Koska populismi asettuu usein liberaalin journalismin vastustajaksi, populismin ja journalismin suhde on usein kahtiajakautunut. Mediapopulismissa kyse on puolestaan median tavasta hyödyntää populismin keinoja, joita voivat olla esimerkiksi provosoiminen ja tunteisiin vetoaminen. (Herkman 2019.)

Demokraattisesti sitoutuneen journalismin pääajatuksen mukaan journalismi toimii yhteisen hyvän vuoksi asettuen puolustamaan liberaalin demokratian ihanteita (Ward 2018). Demokraattisesti sitoutuneen journalismin teoriassa journalismin tehtäväksi kuvataan siis ikään kuin neutraaliuden ja asianajon välissä toimiminen (Ward 2018).

Demokraattisesti sitoutuneen journalismin näkökulmasta media asettuu siis puolustamaan yhteiskuntaa esimerkiksi kongressihyökkäyksen kaltaiselta, populistiselta tapahtumalta.

Koska mediassa on usein tapana kehystää populistista liikehdintää normatiivisesti, eli arvottavalla tavalla (Niemi ym. 2018, 37), tarkastelen hyökkäyksen tuomitsemista journalistisena valintana. Tuomitsemisen retoriikalla media ilmentääkin muun muassa kulttuurisia ja yhteiskunnallisia arvomaailmoja. Populismien ja mediapopulismien käsitteet nivoutuvat siten myös demokraattisesti sitoutuneen journalismin käsitteeseen, kun tarkastelussani ovat nimenomaan hyökkäyksen tuomitsemisen keinot journalistisena valintana.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Hybridi mediatapahtuma

Tutkielmani teoreettisena viitekehysenä toimivat mediatapahtuman ja populismin käsitteet. En tutkimuksessa pyri selvittämään, minkälaisen mediatapahtuman kongressi-hyökkäys synnytti, vaan pikemminkin tarkastelen hyökkäystä hybridin mediatapahtuman kontekstissa. Vaikka tutkielman tutkimuskysymykset kiertyvät itse tapahtuman tarkastelemisen sijasta sen tuomitsemisen ympärille, mediatapahtuman tutkimus toimii tutkielmassani kontekstina, jonka avulla myös tapahtuman tuomitseminen tulee ymmärrettäväksi. Mediatapahtuman paikallinen konteksti auttaa puolestaan ymmärtämään hyökkäyksen saamaa laajaa mediajulkisuutta suomalaisissa tiedotusvälineissä.

Dayan ja Katz käsittävät (1992) mediatapahtuman tapahtumana, joka keskeyttää päivittäisen uutisvirran monopolisoiden kaikki median kanavat. Mediatapahtumalle tunnusomaista ovat siten päivittäisten rutiinien keskeytyminen ja tapahtumien reaaliaikaisuus median välityksellä. (Dayan & Katz 1992 5–7.) Vaikka median läsnäolo liittyy mediatapahtumiin erottamattomasti, mediatapahtumat eivät ole median itsensä organisoimia (Dayan & Katz 1992, 5). Dayanin ja Katzin mukaan mediatapahtumat ovat luo- neet medialle uuden narratiivisen lajityypin hyödyntämällä sen mahdollisuutta hallita huomiota universaalisti ja samanaikaisesti ajankohtaisista tapahtumista (Dayan & Katz 1992, 1).

Dayanin ja Katzin alkuperäinen määritelmä mediatapahtumasta on saanut osakseen kritiikkiä sen suppeudesta. Mediatapahtuma käsittääkin heidän mukaansa (1992) ennen kaikkea seremonialliset tapahtumat, jotka juhlistavat yhteisöllisyyttä ja järjestystä yhteiskunnassa. Dayan ja Katz eivät siis määrittele mediatapahtumien piiriin katastrofeja, sillä heidän mukaansa mediatapahtuman luonteeseen kuuluu ennalta suunnittelu yhdessä medioiden kanssa. (Dayan & Katz 1992, 9.) Katz ja Liebes puolestaan katsovat, että myös häiriötä aiheuttavat suuret uutistapahtumat tulee ottaa mediatapahtuman määrittelyssä huomioon, sillä niistä on tullut yhä keskeisimpiä nyky maailmassa (Couldry ym. 2010, 33). Myös he erottavat seremonialliset tapahtumat ja traumaattiset

tapahtumat toisistaan, sillä ensiksi mainitut ovat ennalta suunniteltuja ja luonteeltaan ihmisiä yhdistäviä, kun taas viimeksi mainitut ovat ei-toivottuja häiriöitä (Couldry ym. 2010, 39).

Kriitikoiden mukaan mediatapahtuman käsite vaatiikin nyt uudenlaisen kontekstin viestinnän globalisoitumisen myötä (Sumiala ym. 2018, 10). Sumiala ym. puhuvat (2018) hybrideistä mediatapahtumista, sillä heidän mukaansa mediatapahtumat muodostuvat valtamedian, internetin ja mobiiliteknologioiden vuorovaikutuksessa. Nykypäivän mediatapahtumat eivät siis ole enää ainoastaan massamedian organisoimia, vaan niitä järjestävät niin tavalliset median kuluttajat, aktivistiryhmät kuin terroristitkin. (Sumiala ym. 2018, 17.)

Hybridi mediatapahtuma käsittää siten myös tapahtumat, jotka eivät ole luonteeltaan ainoastaan seremoniallisia. Sumialan ym. mukaan (2018) hybridit mediatapahtumat voivat nimittäin sisältää piirteitä sekä seremoniallisuudesta että vahingollisuudesta ja niiden painopiste voi vaihdella tapahtuman aikana esimerkiksi tapahtuman globaalista kontekstista riippuen (Sumiala ym. 2018, 12). Katz ja Liebes korostavat seremoniallisten tapahtumien ja traumaattisten tapahtumien eroa myös sillä, missä määrin media voi kontrolloida tapahtumaa (Couldry ym. 2010, 29).

Mediatapahtuman käsitteen laajenemiseen liittyy siten olennaisesti myös median murros ja viestintäteknologioiden kehittyminen. Dayanin ja Katzin alkuperäistä määritelmää mediatapahtumasta, jota koko maailma seuraa samanaikaisesti, tulisi kuitenkin lähestyä siitä näkökulmasta, että mediatapahtumat ovat nykyisin hybridejä ja ikään kuin levittäytyneet useammalle näytölle (Sumiala ym. 2018, 16). Siten mediatapahtuma voidaankin ymmärtää ennen kaikkea monimuotoisena ja -ulotteisena tapahtumana, jota seurataan reaaliaikaisesti mutta samaan aikaan eri tavoin ja eri näkökulmista. Hybridi mediatapahtuma ottaa huomioon myös uutisoitavien tapahtumien muuttuneen luonteen.

Hybridejä mediatapahtumia tarkastellut Sumiala ym. (2018) pyrki tutkimuksessaan selvittämään, millaisen mediatapahtuman Ranskassa vuonna 2015 tapahtuneet Charlie Hebdo -terrori-iskut synnyttivät. Painopiste tutkimuksessa oli se, millaisia merkityksiä

terrori-iskulle mediakeskusteluissa annettiin. Sumialan ym. mukaan niin valtioiden johtajien kuin tavallisten kansalaistenkin julkiset huomionsoitukset saivat runsaasti mediatilaa iskujen jälkeen (Sumiala 2018, 45).

Solidaarisuuden ja tuen osoittamisen lisäksi mediatapahtuma synnytti runsaasti keskustelua siitä, mikä valtioiden johtajia todellisuudessa motivoi ottamaan tapahtumaan niin laajasti kantaa. Sumiala ym. pohtii muun muassa sitä, osoitettiinko solidaarisuutta puhtaasti vain poliittisista motiiveista. (Sumiala 2018, 45.) Tutkimuksen kannalta merkittävää oli siten etenkin se, millaisia kannanottoja iskut synnyttivät globaalisti valtion johtajien ja kansalaisten keskuudessa. Myös sosiaalisen median rooli iskuja seuranneessa mediakeskustelussa oli merkittävä.

Charlie Hebdo -iskut synnyttivät niin julkisia solidaarisuuden osoituksia kuin niiden vastareaktioitakin (Sumiala 2018, 46). Iskujen ympärille muodostunut keskustelu heijasteleekin Sumialan ym. (2018) mukaan syviä poliittisia, ideologisia, uskonnollisia ja kulttuurisia jännitteitä. Sumiala esittää, että kansainvälisesti noteeratut julkiset solidaarisuuden osoitukset osaltaan myös syvensivät yhteiskunnallista ja kulttuurista vastakkainasettelua ”meidän” ja ”muiden” välillä. Iskujen jälkeinen mediakeskustelu muokkasi siten identiteettien dynamiikkaa, sillä tapahtumassa asettuivat vastakkain etenkin länsimaat ja ”muu maailma”. (Emt. 2018, 46–47.)

Sumialan ym. mukaan (2018) hybridi mediatapahtuma kiinnittääkin ihmisiä itseensä eri tasoilla. Saman ilmiön ympärille voi muodostua jopa ristiriitaisia narratiiveja, sillä mediatapahtumaan osallistutaan erilaisilla viestintävälineillä. Tämän seurauksena Sumiala ym. esittää, että hybridin mediatapahtuman ympärille syntyy erilaisia jaettuja kokemuksia ja identiteettejä. (Sumiala ym. 2018, 16.) Siksi mediatapahtumat tulisikin ymmärtää kulttuureiden, paikkojen ja kansojen välisinä ilmiöinä, jotka nivELYvät eri toimijoiden, alustojen ja viestinnällisten prosessien kautta (Sumiala ym. 2018, 13).

Myös Couldry ym. esittää, ettei mediatapahtumia tulisi enää käsittää vain tiettyihin paikkoihin sijoitettuina vaan pikemminkin kaikkialla läsnä olevina ilmiöinä (Couldry & Hepp 2010, 9). Sonnevend puolestaan havaitsi tutkimuksessaan, että globaalit ikoniset

tapahtumat (global iconic events), jotka ovat eräänlaisia mediatapahtumia, saavat erilaisia merkityksiä eri konteksteissa ja ympäristöissä (Sonnevend 2016, 2).

Samankaltaisia jännitteitä on havaittavissa myös Suomessa kongressihyökkäyksestä käydyssä mediakeskustelussa. Sumialan esittelemät (2018) ristiriitaiset narratiivit tulivat kongressihyökkäyksen yhteydessä osin näkyviin myös kotimaan mediassa, kun merkityksiä tapahtumalle etsittiin hyvin erilaisista näkökulmista. Hyökkäyksen jälkipuinti mediassa loi myös jännitteitä ja vastakkainasetteluja suomalaisen politiikan kentälle ja osaltaan syvensi vastakkainasettelua ”meidän” ja ”muiden” eli länsimaisten demokratioiden ja oikeistopopulismien välille.

Merkillepantavaa Yhdysvaltojen kongressihyökkäyksessä oli siis juuri se, millaisia reaktioita se synnytti suomalaisissa uutismedioissa. Sen lisäksi, että tapahtumaa seurattiin valtakunnallisista medioista lähes reaaliaikaisesti, hyökkäyksen jälkipuinti ja sen merkityksistä keskusteleminen jatkuivat kotimaisissakin medioissa pitkään tapahtuman jälkeen. Suomessa käyty mediakeskustelu kongressitalon tapahtumista nivoutuikin vahvasti kotimaan kontekstiin. Hybridien mediatapahtumien ympärille syntyvät jaetut kokemukset ja erilaiset merkitykset selittävät osaltaan myös sitä, miksi tapahtuma ylipäänsä kiinnittyi paikalliseen näkökulmaan niin vahvasti. Tässä tutkielmassa hybridin mediatapahtuman tutkimus taustoittaa, miksi kotimaan mediassa hyökkäyksestä viestittiin julkisia huomionosoituksia ja millaisia keinoja media ja niissä haastatellut toimijat hyödynsivät.

2.2 Populismi ja mediapopulismi

Journalismin voi olla haastavaa toimia polarisoituneessa yhteiskunnassa (Niemi ym. 2018, 216). Virkakautensa aikana Trump on hyödyntänyt populistisia keinoja (Yle 12.2.2017) muun muassa hyökkäämällä toistuvasti valtamediaa vastaan (IS 18.2.2021). Trumpin kannattajien tunkeutumista kongressiin kuvailtiin mediassa vallankaappausyritykseksi.

Tutkielmassani tarkastelen sitä, miten populismi nivoutuu tuomitsemisen retoriikkaan mediassa. Pyrin myös selvittämään, toimiiko media hyökkäyksestä uutisoidessaan itse

populistisella tavalla, joita ovat Juha Herkmanin mukaan (2019) esimerkiksi provosoiminen ja vastakkainasettelujen ruokkiminen. Herkman nimittää tätä mediapopulismiksi (Herkman 2019). Mediapopulismin käsitteen avulla pohdin, millä tavalla journalismi on hyökkäyksestä uutisoidessaan toiminut.

Populistipuolueet hyödyntävät tyypillisesti normeja rikkovia puhetyylejä, ja usein niiden agendat ovat myös maltillisempia puolueita radikaalimpia (Niemi ym. 2018, 37). Niemi ym. toteaa (2018), että journalismin täytyy polarisoituneessa ympäristössä toimiessaan tasapainotella liberaalin journalismin arvojen ja populistipuolueiden medianäkyvyyden välissä. Liberaalin journalismin arvoja ovat muun muassa objektiivisuus ja tasa-arvon puolustaminen. (Niemi 2018, 62.) Medialla onkin usein tapana kehystää populistipuolueiden nousua normatiivisesti ja jopa moralisoiden, mikä johtuu median omaksumasta roolista liberaalin demokratian ylläpitäjänä (Niemi ym. 2018, 37). Siksi etenkin länsimaisissa demokratioissa journalismin ja populismin suhde on kahtiajakautunut. Median on kuitenkin otettava populistipuolueet vakavasti, sillä journalismin tehtävä on raportoida politiikasta ja sen instituutioista, joihin myös populistipuolueet kuuluvat. (Herkman 2019, 86.)

Poliittinen populismi voidaan siten liittää edustukselliseen demokratiaan. Myös liberaalidemokratioita voidaan tarkastella eri ihanteiden näkökulmista, mutta usein demokratiasta puhuttaessa tarkoitetaan kuitenkin nimenomaan edustuksellista tai liberaalia demokratiaa. (Herkman 2019, 61.)

Medialla onkin merkittävä rooli populistisen keskustelun mahdollistajana ja ylläpitäjänä (Niemi ym. 2018, 31). Samaan aikaan, kun journalismi hyötyy populismista uutisaiheina ja antaa populismille näkyvyyttä, on populismi liberaalin journalismin ideaalin kanssa ristiriidassa (Herkman 2019, 79). Herkmanin mukaan media voi kuitenkin alkaa tuottaa populistipuolueille vastakkaista julkisuutta, jos ne alkavat haastaa tai murtaa poliittista järjestelmää (Herkman 2019, 85). Koska media nähdään tyypillisesti vapaan demokratian, ihmisoikeuksien ja tasavertaisuuden puolustajana, oikeistopopulismi asettuu journalismin kritiikin kohteeksi. Oikeistopopulismi toimii siten näitä journalismin perusarvoja vastaan. (Niemi ym. 2018, 21.)

Herkmanin mukaan (2019) mediapopulismissa on puolestaan kyse siitä, että media itse hyödyntää ”populistisia” keinoja uutisoinnissaan, esimerkiksi vastakkainasetteluja tai kansalaisten näkökulmaa asiantuntijoiden sijasta. Mediapopulismiin voi ymmärtää myös median tavassa vedota mielellään moraalisiin, sillä se kiinnostaa ja herättää tunteita yleisössä. Populistinen itsemäärittely perustuukin Herkmanin mukaan provosointiin ja vastakkainasetteluihin. (Herkman 2019, 80.) Siitä huolimatta mediapopulismi toimii populistisista liikkeistä erillisenä ilmiönä. Krämer toteaa (2014), että mediapopulismi voi toimia myös populististen liikkeiden vastavoimana. (Krämer 2014, 42.)

Tutkielman tarkoituksena on siten tarkastella, miten populismi suhteutuu kongressihyökkäyksen tuomitsemiseen, ja tarkastelun kohteena ovat ne keinot, joilla kongressihyökkäyksen tuomitsemista tehdään ymmärrettäväksi suhteessa populismiin. Pohdin myös sitä, toimivatko uutismediat tai niissä haastatellut poliittiset toimijat populistisesti ja miten nämä mediapopulisminkin keinot ilmenevät aineistossa.

2.3 Demokraattisesti sitoutunut journalismi

Kuten Niemi ym. toteaa (2018) liberaaliin ja moniarvoiseen demokratiaan sitoutuminen on yksi journalismin merkittävimmistä ideoista, ja siten liberaali journalismi asettuu populistisen keskustelun ja liberaalin demokratian väliin. Uutisoidessaan vallankäyttäjien tuomitsevista kannanotoista Yhdysvaltojen kongressihyökkäykseen media asettuu siten ikään kuin puolustamaan demokraattista yhteiskuntaa tällaisilta hyökkäyksiltä. Samalla media antaa äänen poliittiselle johdolle, joiden kannanotot toimivat mahdollisesti itse populistisena viestintänä muun muassa provosoinnin ja vastakkainasettelujen keinoin.

Niemi ym. toteaaakin, että haastateltavien valinta on yksi keskeinen journalismin vallankäytön muodoista (Niemi ym. 2018, 117). Hyökkäyksen tuomitsemisen ilmentäminen retorisisilla keinoilla on siten median tekemä journalistinen valinta. Tuomitseminen voidaan käsittää myös median tapana tulkita hyökkäystä normatiivisesti osoittamalla yleisölle, mikä on moraalisesti oikein ja mikä väärin.

Ward esittelee demokraattisesti sitoutuneen journalismin käsitteen, jonka mukaan journalismin tulee ymmärtää demokratian toimimisen edellytykset ja puolustaa muun muassa vähemmistöjen oikeuksia, lakeja ja avointa keskustelua (Ward 2018, 33). Hanitzsch ja Vos puolestaan tunnistavat journalistin 18 roolia, joista ”monitorin” roolissa journalisti toimii poliittisen toiminnan kriittisenä tarkastelijana (Hanitzsch & Vos 2016, 152).

Christiansin ym. mukaan maailmantapahtumat ovat synnyttäneet lisää ulottuvuuksia journalismin demokraattiseen rooliin (Christians ym. 2009, 222). Journalismin ei tulisi-kaan ainoastaan toistella kansan olettamia faktoja, sillä niistä ei puolueellisessa julkisuudessa voida ylipäättään päästä yhteisymmärrykseen (Ward 2018, 41). Siksi Ward ehdottaa, että journalismin tulisi toimia ikään kuin neutraaliuden ja asianajon välissä (Ward 2018, 42). Vahvistusta on saanut myös näkemys, jonka mukaan uutismedian tulisi liittyä terrorisminvastaiseen taisteluun (Christians ym. 2009, 223).

Wardin mukaan journalismi ei myöskään voi olla tai ole koskaan ollutkaan täysin neutraalia (Ward 2018, 42). Hän huomauttaa, että vaikka journalisti raportoisi vain puhtaasti ajankohtaisista tapahtumista, journalismin kiinnittyminen yhteiskuntaan antaa työlle aina suuremman merkityksen (Emt. 2018, 41). Demokraattisesti sitoutunut journalismi on siis velvoitettu hyödyntämään objektiivisia metodeja, joiden avulla se edistää moniarvoista demokratiaa yhteiskunnassa (Ward 2018, 121). Tällöin journalismi toimii myös yhteisen hyvän vuoksi (Ward 2018, 41). Hanitzschin ja Vosin määrittelemä monitorin rooli voidaan siten ymmärtää myös demokraattisesti sitoutuneen journalismin näkökulmasta, jolloin poliittisen toiminnan tarkastelun avulla voidaan edistää liberaalin demokratian ihanteita ja muun muassa puolustautua ääriliikkeitä ja oikeistopopulismia vastaan.

2.4 Tutkimuskysymykset

Tutkielman tarkoituksena on selvittää , miten Yhdysvaltojen kongressihyökkäyksen tuomitseminen rakentuu suomalaisissa uutismedioissa. Tarkastelen tuomitsemisen retoriikkaa nimenomaan aineistoon valitsemieni medioiden tekemänä journalistisena valintana.

Koska vallitsevat diskurssit mediassa voivat vaikuttaa kansalaisten käsityksiin esimerkiksi politiikasta (Niemi ym. 2018, 115), oletukseni on, että media pyrkii valinnoillaan vaikuttamaan kansalaisten käsityksiin hyökkäyksen merkityksistä. Samalla media tulee vedonneeksi esimerkiksi moraaliin ja tunteisiin. Lisäksi pohdin myös sitä, kenelle uutisoinnissa annetaan puheenvuoro. Toisen tutkimuskysymyksen avulla on mahdollista pureutua siihen myös siihen, ketkä mediassa pääsevät ääneen ja minkälaisia asetelmia haastateltavien valinnalla mediaan rakentuu.

Populismin ja mediapopulismin käsitteiden kautta teen ymmärrettäväksi aineistosta tekemiäni löydöksiä. Tarkastelen sitä, miten tuomitsemista rakennetaan uutisoinnissa suhteessa populismin käsitteeseen. Mediapopulismin käsitteen avulla pohdin, hyödyn-tääkö media uutisoinnissaan myös itse populistisia keinoja.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Minkälaisia retorisia keinoja uutisoinnissa hyödynnetään?
2. Kuka saa uutisoinnissa puheenvuoron?

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineisto

Valikoin tutkielmani aineistoksi yhteensä 12 Yhdysvaltojen kongressihyökkäystä käsittelevää journalistista juttua. Jutut on julkaistu Ylellä ja Helsingin Sanomissa viikon sisällä hyökkäyksestä.

Rajasin aineistoksi Ylen ja Helsingin Sanomien sisällöt, sillä kummatkin ovat valtakunnallisia uutismedioita, joista Helsingin Sanomat on kaupallinen media ja Yle julkisen palvelun media. Valitsemani mediat edustavat tapahtuman uutisointia monipuolisesti ja tarpeeksi kattavasti, ja siten niiden uutisointi tuottaa relevantin aineistontutkielman aiheen kannalta.

Aineiston jutut löytyivät pääasiassa Helsingin Sanomien ja Ylen verkkosivuille suorittamillani hauilla. Rajauksena aineiston hankkimiseksi käytin muun muassa hakusanoja ”kongressi” ja ”kongressihyökkäys”, ja asetin rajauksen aikavälille 6.1.–13.1.2021. Aineistoksi valikoituivat siten tapahtumaa käsittelevät journalistiset jutut, joissa mainittiin kongressi tai tuomitseminen ja jotka oli julkaistu rajaamallani aikavälillä.

Ensisijaisesti rajasin aineistoa siten, että jo otsikkotasolla jutuissa tulee ilmi tapahtuman ”tuomitseminen” tai sen sijoittaminen Suomen kontekstiin jollain tavalla. Rajaus on siten perusteltu tutkimuskysymysteni kannalta. Aineisto koostuu viikon sisällä tapahtumasta julkaistuista jutuista, sillä arvioin, että tuolla aikavälillä juttuja julkaistiin suhteellisen paljon ja kattavasti. Aihe oli suomalaisessa mediassa pinnalla noin viikon ajan tapauksesta.

3.2 Retoriikan analyysi

Tutkielmani analyysimenetelmänä hyödynnän retoriikan analyysiä, joka on osa laadullista tutkimusperinnettä. Eskolan ja Suorannan mukaan (1998) laadullisessa tutkimuksessa on kyse empiiristen ilmiöiden tutkimisesta, ja se heijastelee tutkittavien ilmiöiden prosessimaista luonnetta. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto koostuu usein

suhteellisen pienistä määristä tekstejä. Aineiston tieteellisyys perustuu siihen, että tutkittava ilmiö sijoitetaan kontekstiinsa. (Eskola & Suoranta 1998, 12–14.)

Retoriikan analyysin kohteena ovat Kakkuri-Knuutilan mukaan teksti ja sen vaikutuskeinot (Kakkuri-Knuutila 1998, 233). Retoriikan analyysi on siten työkalu, jolla voidaan tutkia sekä tekstin asiasisältöjä että tekstin ilmaisullisia keinoja. Retoriikan analyysi tutkii tekstissä esiintyviä keinoja, joilla yleisöön pyritään vaikuttamaan. Tekstin vaikutuspyrkimykset eivät kuitenkaan ole Kakkuri-Knuutilan mukaan välttämättä tiedostettuja, vaan ne ovat usein sisäänrakennettuja yhteiskunnallisia arvostuksia. (Kakkuri-Knuutila 1998, 239.) Siten retoriikan analyysin avulla teksti voi paljastaa esimerkiksi yhteiskunnallisia uskomuksia, arvoja ja niiden keskinäisiä suhteita (Kakkuri-Knuutila 1998, 240). Retoriikan analyysin avulla tekstistä on mahdollista tunnistaa myös kulttuuriimme sisältyviä arvomaailmoja (Emt. 1998, 264).

Atkins ja Finlayson esittelevät yhtenä retorisenä keinona siteeraamisen, jolla tuodaan näkyväksi yhteiskunnallisia ja kulttuurisia auktoriteetteja (Atkins & Finlayson 2016). Siteeraaminen retorisenä keinona ei siten ole ainoastaan auktoriteetin lähde vaan myös tapa vakuuttaa yleisö puhujan auktoriteetista. Lainausten hyödyntäminen retorisenä keinona voidaan Atkinsin ja Finlaysonin mukaan (2016) ymmärtää myös yleisesti hyväksytyjen viitteiden ja mielipiteiden esittämisenä. Koska nykyaikaiset kulttuurit ovat kompleksisia, puhujan täytyy turvautua yleisesti käytössä oleviin ja hyväksytyihin lähteisiin. Samaan aikaan on toisaalta kiistanalaista, mikä osa näistä monitahoisista kulttuureista käsitetään auktoriteetiksi. (Atkins & Finlayson 2016, 164.) Toisin sanoen retorisenä keinona siteeraaminen toimii ainoastaan silloin, kun yleisö hyväksyy sen (Emt. 2016, 167). Atkinsin ja Finlaysonin mukaan retoriikkaan sisältyykin aina kysymys siitä, mitkä argumentit ovat oikeita ja hyväksytyjä (Atkins & Finlayson 2016, 165).

Eronen puolestaan toteaa (2015), että retoriikka on arvottavaa kielenkäyttöä. Hän jaottelee arvottavan kielenkäytön Martinin ja Whiten (2005) luokittelun mukaan kolmeen osa-alueeseen, joita ovat asia-arvottaminen, ihmisten moraalien ja toiminnallisuuden arvottaminen ja tunnearvottaminen. (Eronen 2015, 24.) Eronen toteaa, että eetoksella, eli

puhujan ominaisuuksilla, ilmennetään myös moraalialia, sillä puhuja suostuttelee yleisöön ihmisten arvottamisen ja kohtelun tapojen taakse (Eronen 2015, 25–26).

Retoriikan analyysin kohteena voivat olla Kakkuri-Knuutilan mukaan (1998) muun muassa tekstissä esiintyvät metaforat, rinnastukset ja kielikuvat. Myös käytetyn kielen värikkyys tai niukkuus sekä ilmaisujen asema uskottavuuden luomisessa ovat elementtejä, joita retoriikan analyysillä voidaan tutkia. (Kakkuri-Knuutila 1998, 233.) Retoriikan analyysi ottaa myös huomioon tekstin laajemman sosiaalisen yhteyden (Emt. 1998, 235).

Retoriikan analyysiä hyödynnettäessä kiinnostuksen kohteena ovat myös tekstissä esiintyvien ilmaisujen tunnelataukset (Kakkuri-Knuutila 1998, 234). Myös tekstin osien keskinäiset painotukset, argumenttien laajuus ja esiintymisjärjestys vaikuttavat Kakkuri-Knuutilan mukaan tekstin kokonaisuuden tarkastelussa (Kakkuri-Knuutila 1998, 237).

Valikoin retoriikan analyysiin tarkasteltavaksi seuraavia asioita:

1. Myönteisesti ja kielteisesti ladatut termit, vertaukset ja metaforat
2. Argumentoivassa tekstissä väitteiden perustelut
3. Siteeraaminen retorisenä keinona

Retoriikan analyysin avulla käyn aineistoa läpi ja etsin teksteistä myönteisesti ja kielteisesti ladattuja termejä sekä vertauksia ja metaforia. Osana retorisia keinoja tarkastelen myös väitteiden perusteluita ja siteerauksia. Lisäksi tutkin uutisoinnissa annettuja puheenvuoroja.

Analyysini apuna hyödynnän tutkielman keskeisiä käsitteitä eli populismia ja demokraattisesti sitoutunutta journalismia tarkastelemalla, miten tuomitseminen mediassa suhteutuu niihin. Käsitteiden avulla pyrin tekemään tuomitsemisen retoriset keinot ymmärrettäviksi.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Aineistossa jutut jakautuvat kahteen eri näkökulmaan, joiden kautta esittelen analyysissä tekemiäni löydöksiä. Näkökulmat jutuissa ovat tapauksen yksiselitteisempi tuomitseminen sekä tapauksen laajempi merkitys länsimaisille yhteiskunnille. Näitä kahta näkökulmaa ei ole analyysissä kuitenkaan mahdollista täysin erottaa toisistaan, sillä useassa jutussa näkökulmat risteävät juttujen sisällä. Aineistoa ei myöskään ole tarkoituksemukaista luokitella medioiden mukaan, sillä jutut ovat pääpiirteittäin melko samankaltaisia keskenään mediasta riippumatta.

Pyrin analyysissä etsimään aineistosta retoriikan analyysin kohteeksi valitsemiani muutujia ja lisäksi tarkastelen uutisoinnissa annettuja puheenvuoroja. Syvennän analyysia suhteuttamalla löydökseni tutkielmani keskeisiin käsitteisiin sekä edellä esiteltyyn tutkimuskirjallisuuteen.

4.1 Hyökkäyksen tuomitseminen

Aineiston kahdesta näkökulmasta toinen on hyökkäyksen yksiselitteisempi tuomitseminen. Lähes jokaisessa jutussa kongressihyökkäyksen tuomitsevat suomalaiset ja ulkomaiset vallankäyttäjät. Tuomitseminen rakentuu aineistossa tietyllä tavalla poliittiseksi teoksi, sillä tuomitsijoina ovat lähes poikkeuksetta ainoastaan poliitikot ja yhteiskunnalliset vallankäyttäjät.

Tuomitseminen rakentuu läpi aineiston johdonmukaisesti **negatiivissävytteisten ilmaisujen varaan**. Käytetyt sanavalinnat paljastavatkin teksteistä sellaisia kulttuurisia arvoja, joita vastaan hyökkäys asemoituu. Hyökkäys tulkitaan käytettyjen ilmaisujen avulla kielteisesti esimerkiksi yhteiskuntaa horjuttavana tekona. Vahvoilla, negatiivissävytteisillä sanavalinnoilla hyökkäyksen tuomittavuutta korostetaan ja yleisölle ilmaistaan hyökkäyksen moraalinen ongelmallisuus. Useassa jutussa tuomitsemista ilmennetään sanavalintojen avulla jo otsikon tasolla, esimerkiksi jutussa: *”Häpeällistä, surullista, huolestuttavaa (...)”* (Yle 7.1.2021a). Sanavalinnat ilmenevät juttujen sisällä useimmiten haastateltavien sitaateissa tai epäsuorasti toimittajan referoimana, kuten: *”uutiset Yhdysvalloista ovat järkyttäviä, surullisia ja jopa pelottavia”* (Yle 7.1.2021b). Uutisoinnissa

hyödynnetään retorisena keinona tunnepitoisia ilmaisuja, kun jopa poliitikot arvottavat hyökkäyksen tunteidensa kautta. Uutisoinnissa poliitikkojen käyttämä arvottava kielenkäyttö kohdistuu etenkin ihmisten moraaliin ja toimintaan, ja Trump asetetaan painokkaasti hyökkäyksestä vastuuseen käytettyjen sanavalintojen avulla. Tunteisiin vedotaan myös syyllisyydellä, ja tuomitseminen rakentuukin osittain juuri presidentin syyllisyyden kautta.

”Joukossa toiminta ja tyhmyyden tiivistyy.”

Yle 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021

”Saksan liittokansleri Angela Merkel sanoo olevansa raivoissaan ja suruisaan Washingtonin mellakoinnista.”

Yle 7.1.2021a

Kielteisesti ladattujen ilmaisujen lisäksi useassa jutussa uskoa koko demokraattiseen järjestelmään rakennetaan **positiivisilla sanavalinnoilla ja ilmaisuilla**. Etenkin Yhdysvaltojen asemaa ja roolia *”maailman vanhimpana yhtäjaksoisena demokratiana”* (HS 7.1.2021b) korostetaan. Hyökkäystä kuvataan muun muassa *”hyvin vaikeaksi ymmärtää”* (Yle 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021), ja uutinen tapahtumasta koetaan ikään kuin ennistä käsittämättömämmäksi juuri Yhdysvaltojen poliittisen aseman vuoksi.

”Ulkomaisten johtajien kommentoissa kuitenkin vakuutetaan uskoa Yhdysvaltain demokratian vahvuuteen.”

Yle 7.1.2021a

Hyökkäystä ja sen tuomitsemista tehdään ymmärrettäväksi myös **vertausten ja metaforien avulla**. Hyökkäyksen kuvaillaan olevan *”uskomaton demokratian painajainen”* (HS 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021), ja hyökkääjiä vaaditaan lopettamaan *”demokratian polkeminen”* (Yle 7.1.2021a). Vertaus WTC-iskuun toimii puolestaan keinona samastaa hyökkäys tunnettuun terrori-iskuun, ja sitä kautta hyökkäys muodostuu yleisölle helpommin käsitettäväksi. Vaikka 9/11-metaforassa rinnastetut tapahtumat ovat luonteeltaan melko eri mittakaavassa, vertauksella pyritään tekemään myös kongressihyökkäyksen moraalinen väärä näkyväksi yleisölle.

”Alkaa tuntumaan samalta kuin eräänä syyskuisena päivänä 2001.”

Yle 7.1.2021b

Myös **amerikkalaisuudesta tehdään vertauskuva**, kun Yle siteeraa Ranskan presidenttiä Emmanuel Macronia: *”tapahtunut ei ole amerikkalaista”* (Yle 7.1.2021a). Sitaatin kautta amerikkalaisuus näyttyy ideaalina, jota vastaan hyökkäys on tehty. Amerikkalaisuuden mielikuvan avulla tehdään siten näkyväksi hyökkäyksen moraalinen ongelmallisuus. Metaforien avulla Yhdysvaltojen asemaa kuitenkin myös kyseenalaistetaan, ja sitä kautta hyökkäyksen tuomitsemiseen rakentuu toisenlainen näkökulma. Venäläisten poliitikkojen mukaan *”Yhdysvaltain demokratia ontuu molemmilla jaloillaan”*, eikä se siksi voi *”väittää olevansa demokratian majakka maailmassa”* (Yle 7.1.2021a). Yhdysvaltojen asema hyökkäyksen uhrina kääntyykin jälkimmäisessä sitaatissa pääläelle, eikä Yhdysvaltoja siksi nähdä enää kykenevänä näyttämään demokraattisen yhteiskunnan esimerkkiä muille.

Osana retorisia keinoja tarkastelen myös **väitteille esitetyjä perusteluja**. Aineistossa hyökkäyksen tuomittavuuden perustelut rakentuvatkin hyvin yhdenmukaisesti demokratian ihanteiden puolustamisen ympärille. Tunkeutuminen kongressiin nähdään vakavana uhkana länsimaista yhteiskuntajärjestelmää kohtaan, minkä takia hyökkäys esitetään mediassa tuomittavana tekona ja hyökkäyksen tuomittavuutta perustellaan sen seurauksilla ja vahingoilla yhteiskunnille. Tuomitseminen rakentuu myös erityisesti populismista irtisanoutumiselle.

”Ulkoministeri Heiko Maas arvelee, että demokratian vastustajat hurraavat tapahtuneelle. Hän vaatii Trumpia ja tämän tukijoita lopettamaan demokratian polkemisen.”

Yle 7.1.2021a

Perusteluja tuomitsemiselle esitetään *”valheiden, salaliittojen ja vihan lietsomisen vaarallisilla seurauksilla”* (Yle 7.1.2021b), ja vaalituloksen hyväksymisen muistutetaan olevan keskeinen osa demokraattista järjestystä (HS 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021). Tuomitseminen nivoutuukin myös osaksi isompaa ilmiötä, jossa populistinen puhe ja

politiikka johtavat yhteiskuntien polarisoitumiseen. Edellä mainittujen arvojen tekeminen näkyviksi on linjassa myös demokraattisesti sitoutuneen journalismin ideaalin kanssa, kun oikeistopopulismi arvotetaan mediassa demokratian vastustajaksi ja kannanotoilla korostetaan jakoa ”meihin” länsimaalaisiin demokratioihin ja ”muihin” populistisiin ääriliikkeisiin. Retorisena keinona vedotaan painokkaasti ”vastuullisiin ihmisiin”, ja valinnan avulla tehdään eroa ”vastuuttomien” hyökkääjien ja ”demokratian puolustajien” välille.

” (...) nyt on yhdestoista hetki kaikkien vastuullisten ihmisten, sen suuren hiljaisen enemmistön, nousta aktiivisesti puolustamaan tuntemaamme oikeusvaltiota, demokratiaa, ihmisoikeuksia ja niihin perustuvaa järjestystä.”

Yle 7.1.2021b

Vaikka useassa jutussa hyökkäyksen tuomitsemista ilmennetään yksiselitteisesti ja yleistä mielipidettä mukaillen, erityisesti yhdessä jutussa tuomitseminen näyttäyty muista poiketen hyvin erilaisesta, jopa vähättelevästä näkökulmasta. Jutussa haastateltu perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-aho kyseenalaistaa paitsi hyökkäyksen tuomitsemisen tarpeellisuuden myös koko tuomitsemisen kulttuurin (HS 7.1.2021b). Halla-aho korostaakin ”oikeana” tuomitsijana Yhdysvaltojen oikeuslaitosta ja instituutioiden yhteiskunnallista merkitystä. Sitaatissa ilmennetään yhteiskunnan auktoriteetteja ja tehdään eroa oikeuslaitoksen tuomitsemisen ja kansalaisten moraalisten kannanottojen välille.

”Halla-ahon mukaan on merkityksetöntä, lähtevätkö suomalaiset kommentaattorit tuomitsemaan tapahtumia vai eivät.”

HS 7.1.2021b

Vaikka Halla-ahon sitaatteja ei suoraan voi kuvailla populistisiksi, ne asettuvat kuitenkin ristiriitaan yleisen, aineistossa esiintyvän mielipiteen kanssa. Hän kuvailee hyökkäystä ”rähinöinniksi ja hulinoinniksi”, jota ”on nähty muuallakin maailmassa” (HS 7.1.2021b). Sitaattien sävystä on tulkittavissa, ettei Yhdysvaltojen tilanne ole Halla-

ahon mielestä poikkeuksellinen ja tapauksen saama mediahuomio on mahdollisesti liioiteltu. Levottomuudet näyttävät Halla-ahon mielestä pikemminkin ”erikoisilta”.

”En lähtisi suurentelemaan tapahtumia, vaikka niihin on syytä suhtautua vakavasti.”

HS 7.1.2021b

Kuten aiemmin mainittu, tuomitseminen rakentuu aineistossa pitkälti sen yleisen mielipiteen varaan, että hyökkäys on moraalisesti väärin. Siksi etenkin Halla-ahon valinta haastateltavaksi luo mediaan tilaa erilaisille näkökulmille. Kun Halla-ahon rinnalle nostetaan samassa jutussa myös presidentti Sauli Niinistö, vastakkain asettuu paitsi kaksi yhteiskunnallista auktoriteettia myös kaksi erilaista mielipidettä. Vastakkainasettelua terävöittää entisestään toimittajan valinta kuvata Halla-aho oppositiopuolueen puheenjohtajana, millä korostetaan myös opposition asemaa hallituksen vastavoimana.

”Esimerkiksi presidentti Sauli Niinistö kuvaili keskiviikkoiltana meneillään olevan ”demokratian uskomaton painajainen.”

”Halla-aho puolestaan sanoo, ettei olisi ”liian huolissaan” keskiviikon tapahtumista.”

HS 7.1.2021b

Poliittisen johdon saadessa puheenvuoron retorisenä keinona hyödynnetäänkin vallankäyttäjien yhteiskunnassa tunnustettua auktoriteettia, jonka avulla myös tuomitsemisen sanomaa vahvistetaan **siteeraamisen** kautta. Poliittinen johto esiintyy aineistossa yhtä juttua lukuun ottamatta ainoana tuomitsijana. **Kulttuurista auktoriteettia** rakennetaan näkyvästi etenkin niissä jutuissa, joiden otsikkoon on nostettu tasavallan presidentti. Taustalla vaikuttaa ajatus presidentistä yhteiskunnallisena ja kulttuurisena auktoriteettina, jonka mielipiteellä on esimerkiksi tavallisiin kansalaisiin tai poliitikkoihin nähden suurempaa painoarvoa. Kahdessa jutussa haastateltavina ovat sekä presidentti Niinistö että pääministeri Sanna Marin. Tittleiden avulla kannanotoille luodaan vakuuttavuutta, ja siteeraamisen kautta yleisölle ilmenetään hyökkäyksen tuomittavuutta: *”Suomen poliittinen johto tuomitsee tunkeutumisen USA:n kongressiin”* (Yle 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021). Ennen kaikkea poliittisen johdon vaatimukset

kunnioittaa demokratiaa kertovat kulttuurista, jossa elämme. Siteeraaminen ja niiden sanoma paljastavat sisäänrakennettuja kulttuurisia ja yhteiskunnallisia arvomaailmoja ja esimerkiksi moraalisia argumentteja, jotka ovat kulttuurissamme yleisesti hyväksytyjä.

Hyökkäystä asemoidaan myös lähemmäs suomalaisia Ylen jutussa (7.1.2021b), jossa puheenvuoro annetaan ainoastaan hämäläispoliitikoille. Hämäläispoliitikot on nostettu jo jutun otsikkoon: *”Hämäläispoliitikot tuomitsevat Yhdysvaltojen levottomuudet”* (Yle 7.1.2021b). Hämäläispoliitikojen siteeraaminen hyödyntää retorisenä keinona jälleen **puhujan auktoriteettia**, jonka avulla hyökkäyksen synnyttämän mediatapahtuman paikallista kontekstia myös ilmennetään. **Puheenvuoron antaminen** kansainvälisille johtajille puolestaan rakentaa solidaarisuutta Yhdysvaltoja kohtaan ja luo mielikuvaa yhteisestä maailmasta hyökkääjiä vastaan. Tapahtumaan ottaa kantaa myös Trumpin läheiseksi liittolaiseksi kuvailtu poliitikko, joka kuvaa hyökkäystä häpeälliseksi (Yle 7.1.2021a). Valinnalla hyökkäyksen tuomittavuus ja sen synnyttämät poliittiset ja ideologiset jännitteet korostuvat entisestään, kun jopa Trumpin liittolaisten kuvaillaan asettuneen häntä vastaan.

”Britannian pääministeri Boris Johnson kutsuu keskiviikkoista mellakointia häpeälliseksi.”

Yle 7.1.2021a

4.2 Hyökkäyksen paikalliset merkitykset

Toinen hallitseva näkökulma aineistossa on hyökkäyksen merkitys demokraattisille yhteiskunnille. Tästä näkökulmasta hyökkäys asemoidaan mediassa myös selkeämmin kotimaan politiikan kontekstiin. Jutuissa käydään vuoropuhelua ja luodaan jopa vastakainasettelua suomalaisten poliitikkojen välille, ja erityisesti perussuomalaiset nostetaan tapahtuman keskiöön toistuvasti. Hyökkäyksen merkityksistä keskusteleminen nivoutuukin kongressihyökkäyksen synnyttämän mediatapahtuman paikalliseen kontekstiin.

Aineistossa rakennetaan **metaforien ja voimakkaasti latautuneiden ilmaisujen** kautta jännitteistä asetelmaa suomalaisen politiikan kontekstiin. Populismista ja siihen rinnastettavasta poliittisesta toiminnasta erityisesti perussuomalaisten yhteydestä käytetään uutisoinnissa metaforaa ”trumpismi”. Uutista hyökkäyksestä kuvaillaan myös ”varjoksi [kokoomuksen] puheenjohtajapäivien yllä” (Yle 9.1.2021). Halla-ahon tekemä vertaus hyökkäyksestä Black Lives Matter -liikkeen ympärillä ”tapahtuneeseen hulinointiin” ja tuomitsemisen nimittäminen ”vaalipaniikiksi” (HS 11.1.2021) pyrkii puolestaan tyynttelemään hyökkäyksestä syntynyttä mediakeskustelua. Vihreiden Maria Ohisalo vuorostaan ”syytti” Helsingin Sanomien mukaan Halla-ahoa tapahtumien vähättelystä (HS 11.1.2021). Halla-ahon ja Ohisalon keskustelua hyökkäyksestä kuntavaalitentissä kuvataankin ”nokitteluksi” ja ”kipakaksi” sanailuksi (HS 11.1.2021). Perussuomalaiset myös asetetaan valokeilaan hyökkäyksen tuomitsemisen suhteen.

”Tentin vetäjä, MT:n päätoimittaja Jouni Kemppainen, tivasi Halla-aholta useaan otteeseen, voiko tämä taata, ettei kärkevästä kielenkäytöstään tunnettujen perussuomalaisen riveistä villitä suomalaisia väkivaltaan ja että puolue pysyy demokratian takana.”

HS 11.1.2021

Vastakkainasettelua perussuomalaisten ja muiden suomalaisten puolueiden välille rakennetaan aineistossa toistamiseen. Perussuomalaiset ovat mediakeskustelun keskiössä kolmessa aineiston jutussa (Yle 7.1.2021c, Yle 9.1.2021a & HS 7.1.2021a), ja puolue nostetaan yhden jutun kärkeen heti otsikossa: ”[perussuomalaiset] hurraavat trumpilaiselle politiikalle” (Yle 7.1.2021c). Sekä otsikossa että jutussa perussuomalaiset yhdistetään hyökkäykseen, minkä avulla korostuu huoli samanlaisen tapahtuman mahdollisuudesta Suomessa. SDP:n Antti Rinne nostaa perussuomalaiset hyökkäyksen yhteydessä esille sävyyn, joka rinnastaa puolueen selkeästi hyökkäykseen ja sitä kautta laajemmin myös ääriliikkeisiin.

”Vihaa lietsovissa ääriajattelijoissa on Rinteen mielestä ”liian usein” kyse perussuomalaisten toiminnassa mukana olevista tai puolueen liepeillä toimivista henkilöistä.”

Yle 9.1.2021

Aineistossa perussuomalaiset asetetaan toistuvasti asemaan, jossa puolueelta odotetaan hyökkäyksestä ja ylipäätään ”trumpilaisesta politiikasta” irtisanoutumista. Muihin puolueisiin samanlaista painetta ei kohdistu. Perussuomalaisten valintaa tällaisten odotusten kohteiksi perustellaan sillä, että *”puolue edustaa myös samankaltaista populistista politiikkaa kuin Trumpin johdolla republikaanit”* (Yle 7.1.2021c). Perussuomalaisia haastaa myös kokoomuksen Kai Mykkänen:

”Mykkänen odottaa, että myös perussuomalaiset tekisi selvän pesäeron ’trumpismiin’.

HS 7.1.2021a

Ylen jutussa (7.1.2021c) toimittaja korostaa Halla-ahon valintaa haastateltavaksi perustellen sen siten, että *”puolueessa on usein tuettu Trumpin linjaa”*. Juttuun sisältyykin oletus siitä, että perussuomalaiset paitsi suhtautuvat hyökkäykseen yleisestä mielipiteestä poiketen myös ovat osa laajempaa ”trumpilaisen” politiikan ilmiötä. Muita puolueita ei aineistossa tällä tavoin korosteta lainkaan. Sen sijaan Ylen jutussa (9.1.2021b) haastateltu kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo korostaa *”maltillisuuden, faktojen ja hyvän käytöksen puolustamista”* ja kommentoi tuomitsevansa Trumpin toiminnan *”yksiselitteisesti”*. Tuomitsemisen ilmaiseminen yksiselitteisesti synnyttääkin vaikutelman yhdestä ainoasta moraalista, jota välitetään yleisölle muun muassa **sanavalintojen** avulla. Perussuomalaisten moraaliiin vetoaa myös Ohisalo sitaatissaan:

”Ehkä olen erittäin huolestunut siitä, että olen huomannut, että perussuomalaisten taholta ei ole tietyllä tavalla sanottu, että kaikenlainen terrorismi on tuomittavaa”

HS 11.1.2021

Retorisina keinoina aineistossa esiintyvät myös **tunnepitoiset ilmaukset** ja **sarkasmi**. Yhdysvaltoja kuvaillaan ”rakkaaksi” ja hyökkääjiä ”idiooteiksi” ja ”terroristeiksi” (HS 9.1.2021). Hyökkäyksen kuvaillaan aiheuttaneen myös pelkoa turvallisuuden puolesta (HS 9.1.2021). Ylen jutussa (7.1.2021c) Halla-aho puolestaan pyrkii sarkastisella kommentillaan vastaamaan ja ehkä jopa irtautumaan perussuomalaisiin kohdistetuista vaatimuksista hyökkäyksen yhteydessä. Sitaatilla hän myös ilmentää omaa suhtautumistaan näihin vaatimuksiin:

”Kylläpäs puhelin soi. Perussuomalaiset kuuluvat mellakoivan Yhdysvalloissa, Halla-aho kirjoitti.”

Yle 7.1.2021c

Aineistossa hyökkäyksen tuomittavuutta tehdäänkin ymmärrettäväksi kotimaan kontekstissa, ja hyökkäyksen seuraukset niveltyvät paikalliseen näkökulmaan. Poliitikkojen sitaateissa luodaan skenaarioita siitä, mitä myös Suomessa voi käydä, jos hyökkäystä ei kotimaan politiikassa oteta vakavasti. Samalla hyökkäystä ilmennetään populismin seurauksena ja teon tuomittavuutta **perustellaan** arvoilla, joita vastaan populismi toimii. Hyökkäykseen johtaneita tapahtumia kuvaillaan ”hälytykseksi” muulle maailmalle (Yle 9.1.2021b), ja hyökkäyksen merkityksiä ilmennetään jopa uhkakuvien avulla. Hyökkäyksen merkityksellisyys Suomen kannalta perustellaan myös sillä, että Yhdysvaltojen ”*sisäinen hajaannus*” vaarantaa myös kansainvälistä yhteisöä (HS 7.1.2021c). Hyökkäys ei siten ole merkityksellinen ainoastaan Yhdysvaltojen kontekstissa, sillä globaalissa maailmassa Yhdysvallat ei toimi tyhjiössä.

”Capitolin valtaaminen näytti meille, mihin populismi pahimmillaan johtaa. Emme saa ummistaa silmiämme yrityksiltä murentaa demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltiota.”

Yle 9.1.2021b

Siteeraamisen kautta aineisto tuo näkyväksi ajatuksen siitä, että demokratiaa tulee kaikissa tilanteissa kunnioittaa. Retoriikallaan media puolustaakin siten demokratiaa ja asettuu ikään kuin sen asianajajaksi osoittamaan yleisölle, mikä on moraalisesti

tuomittavaa. Myös tähän arvomaailmaan sisältyy kuitenkin ehdollisuus paikallisesta kontekstista, jossa demokratia on vallitseva ja tunnustettu yhteiskuntajärjestys. Tuomitseminen rakentuisi mahdollisesti hyvin eri tavalla, jos kyseessä ei olisikaan Yhdysvaltojen kaltainen, läntinen demokratia. Yhdysvaltoja kuvataankin muun muassa ”demokratian peruspilarimaaksi” (Yle 7.1.2021b) ja hyökkäystä ”kolhuksi demokratialle” (Yle 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021). Samalla aineistossa ilmennetään sitä, että edes länsimaissa kansanvaltaa ei tulisikaan pitää täysin itsestään selvyytenä.

”Demokratia ja instituutiot ovat Marinin mielestä toimineet poikkeuksellisessa tilanteessa hyvin, koska vaalitulos saatiin mellakoinnista huolimatta vahvistettua.”

HS 6.1.2021, päivitetty 7.1.2021

Tuomitsemisen vakuuttavuutta ja painoarvoa rakennetaan aineistossa myös **puhujan auktoriteetilla**. Entisen pääministerin nostaminen otsikkoon korostaa paitsi sitaatin sanomaa myös sen esittäjän asemaa: ”Ex-pääministeri Antti Rinne huolissaan suomalaisesta äärioikeistosta ja sen liikehdinnästä” (Yle 9.1.2021a). Puhujan yhteiskunnallisesta auktoriteetista muistuttaa sitaatissaan myös Halla-aho, joka vastaa Rinteen väitteeseen perussuomalaisen ja äärioikeiston kytköksistä. Halla-ahon sitaatissa korostuu ajatus siitä, että puhuja on myös vastuussa sanomisistaan:

”Pidän aika huolestuttavana sitä, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja kyseenalaistaa laillisia tavoitteita laillisesti edistävän oppositiopuolueen legitimitetin”

Yle 9.1.2021a

Haastateltavien valinnalla aineistossa nojataan paitsi yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin auktoriteetteihin myös tavallisten kansalaisten kokemuksiin. Aineiston 12 jutusta ainoastaan yhdessä pääsevät ääneen kaksi tavallista, Suomessa asuvaa amerikkalaista, jotka ovat tapahtumien kulusta eri mieltä (HS 9.1.2021). Kansan haastatteleminen tuo tapahtuman yhtäältä lähemmäs yleisöä, mutta toisaalta luo ilmiön ympärille keskenään

ristiriitaisia narratiiveja, kun toinen haastateltavista, Raymond Bush, ei usko, että hyökkäyksestä ovat vastuussa Trumpin kannattajat:

”Siitä hän ei kuitenkaan ole samaa mieltä, että mellakoitsijat olisivat olleet Trumpin kannattajia.”

HS 9.1.2021

Myös haastateltavien valinnalla hyökkäys kiinnitetään paikalliseen kontekstiin. Toinen Helsingin Sanomien haastattelema amerikkalainen, Emilia Seikkanen, korostaa, että myös Suomessa *”poliittinen tilanne voi muuttua nopeasti”*. Hänen mielestään *”silmiä ei pidä sulkea”* (HS 9.1.2021). Seikkasen kommentteista on tulkittavissa varoittava sävy, vaikka hän ei esiinny mediassa asiantuntijan roolissa.

Kansalaisten kommentit tapahtumasta ilmentävätkin yleisölle myös Yhdysvaltojen polarisoitunutta tilannetta, ja haastateltavien avulla tapahtuma tuodaan valtakunnallisessa mediassa lähemmäs suomalaisia. Tällä tavoin hyökkäyksen seurauksia konkretisoidaan osoittamalla, mitä myös Suomessa voi käydä, jos yhteiskunnallinen tilanne polarisoituu. Tavallisille kansalaisille puheenvuoron antaminen ilmentää siten myös sitä, että hyökkäys koskettaa paitsi politiikkaa myös tavallisten kansalaisten arkea.

Aineistossa ääneen pääsevät pääasiassa suomalaiset poliitikot, minkä kautta kongressi-hyökkäys asettuu myös kotimaassa poliittiseksi kysymykseksi. Läpi aineiston Suomen poliittinen johto pyrkiikin ulostuloillaan irtisanoutumaan oikeistopopulismista ja Trumpin tavasta tehdä politiikkaa. Tästä näkökulmasta ei siten ole ihme, että perussuomalaiset asemoidaan aineistossa selkeästi suomalaisen politiikan kentällä erilleen muista puolueista. Samalla kongressi-hyökkäyksen synnyttämä mediatapahtuma kärjistää poliittisia ja ideologisia jännitteitä myös kotimaan kontekstissa.

”Mykkäsen mukaan koko demokratia kriisiytyy, jos Trumpin tapa tehdä politiikkaa yleistyy myös muualla.”

HS 7.1.2021a

5 PÄÄTELMÄT

Tässä tutkielmassa pyrkimykseni oli selvittää, millaisia retorisia keinoja uutismedia aineiston perusteella hyödyntää Yhdysvaltojen kongressihyökkäyksen tuomitsemisesta uutisoidessaan. Osana analyysia tarkastelin myös mediassa esiintyviä puhujia. Analyysin perusteella voi todeta, että tuomitseminen rakentuu aineistossa melko johdonmukaisesti. Retorisina keinoina hyödynnetään runsaasti tunteisiin vetoavia ilmaisuja sekä metaforia ja vertauksia, joiden avulla hyökkäystä ja sen tuomitsemista tehdään ymmärrettäväksi. Lisäksi hyökkäystä ja sen tuomitsemista ilmennetään vahvasti paikallisessa kontekstissa, mikä nivoutuu hybridien mediatapahtumien paikalliseen muodostumiseen.

Vaikka en eritellyt aineistoa medioiden perusteella, analyysia tehdessä havaitsin, että etenkin Helsingin Sanomien jutuissa hyödynnetään huomattavasti vastakkaisia näkökulmia. Vastinpareja jutuissa ovat muun muassa suomalaiset poliitikot ja tapahtumista eri mieltä olevat kansalaiset. Poliittisia jakolinjoja korostetaan myös useasti, kun sekä Helsingin Sanomissa että Ylellä erityisesti perussuomalaisten mielipiteitä tapahtumaan peräänkuulutetaan alleviivaten. Poliittiset ja ideologiset jakolinjat syvenevät myös hyökkäyksen tuomitsemiselle esitetyissä perusteluissa, kun eroa oikeistopopulismiin tehdään suhteessa demokratiaan ja sen ihanteisiin.

Keinot, joilla tuomitsemista aineistossa rakennetaan, näyttäytyvät ainakin osittain myös mediapopulistisina. Mediapopulismien keinoja journalismissa ovat muun muassa vastakkainasettelujen luominen, tunteisiin vetoaminen ja kansalaisten haastatteleminen asiantuntijoiden sijasta. Aineistossa mediapopulistisiksi keinoiksi osoittautuvatkin medioiden rakentamat vastakkainasettelut sekä moraaliin ja tunteisiin vetoaminen. Vaikka perussuomalaisten asema ja erityisesti Halla-ahon valinta haastateltavaksi tuntuu aineistossa korostuneelta, myös kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo ja eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kai Mykkänen pääsevät kahdessa jutussa ääneen ainoina haastateltavina.

Vaikka tutkimuskysymykseni päätarkoituksena oli tarkastella nimenomaan tuomitsemisen retorisia keinoja journalistisena valintana, myös poliitikot vetoavat aineistossa

havaintojeni mukaan populistiseen viestintään. Tämä käy ilmi muun muassa sellaisissa jutuissa, joissa puolueet asettuvat näkyvästi vastakkain mielipiteissään kongressihyökkäyksestä ja poliitikot kommentoivat mediassa toistensa tekemisiä. Tähän asetelmaan vaikuttaa tietysti myös median valta haastateltavien valinnalla. Poliitikkojen kannanotojen lisäksi tavallisten kansalaisten näkökulmaa hyödynnetään ainoastaan yhdessä aineiston jutussa. Jutun yhteydessä tuodaan ilmi myös haastateltavien puoluetusta. Valinta on mahdollista nähdä sekä journalismin moniäänisyytenä että populistisena keinona, jonka avulla mediaan luodaan poliittista vastakkainasettelua. Vaikka liberaalin journalismin ideaalina on mahdollistaa moniarvoinen yhteiskunnallinen keskustelu, tästä huolimatta analyysin ja edellä mainitsemieni esimerkkien perusteella voi tehdä päätelmän, että aineistossa on vähintäänkin piirteitä mediapopulismista.

Ennen kaikkea tuomitsemisen ilmentäminen mediassa paljastaa kulttuuriin ja yhteiskuntaan sisältyviä arvomaailmoja. Siten uutisointi osoittaa, mikä yhteiskunnassa on moraalisesti oikein ja hyväksyttyä. Aineistossa populismi asemoidaan demokratioiden vastustajaksi, ja hyökkäyksen tuomittavuus perustellaan läpi aineiston demokratian ihanteiden mukaan. Hyökkäys rakentuukin aineistossa tuomitsemisen kautta nimenomaan poliittiseksi kysymykseksi, sillä kantaa tapahtumaan ottivat lähes poikkeuksetta Suomen poliittinen johto. Siten tuomitseminen osoittaa myös Suomessa vallitsevia poliittisia jakolinjoja, kun aineistossa vastakkainasettelua tehdään erityisesti perussuomalaisten ja muiden puolueiden välille ja etenkin perussuomalaisiin kohdistetaan hyökkäyksen suhteen runsaasti huomiota. Kongressihyökkäyksen muodostuminen kotimaan politiikan kysymykseksi kuvaa myös sitä, miten mediatapahtumat rakentuvat hybridissä ja globaalissa ympäristössä. Vaikka hyökkäys ei koskettanut Suomea suoraan, uutisoinnin näkökulma keskittyy siitä huolimatta vahvasti kotimaan kontekstiin ja hyökkäyksen merkityksiin Suomelle. Sen lisäksi tapahtuman ympärille muodostuu erilaisia ja osin myös keskenään ristiriitaisia tulkintoja, joita ilmennetään muun muassa haastateltavien valinnalla.

Koska hyökkäyksen tuomitseminen kiertyy vahvasti demokratian ihanteiden ympärille, erilaisessa ympäristössä mediakeskustelu olisikin voinut muodostua täysin toisella tavalla. Analyysin perusteella voikin todeta, että aineistoksi valikoituneet mediat

edustavat demokraattisesti sitoutuneen journalismin periaatetta. Uskon, ettei tuomitsemisesta olisi suomalaisessa kontekstissa muuten käyty mediakeskustelua näin suuressa mittakaavassa. Demokraattisesti sitoutuneen journalismin käsitteen avulla oli mahdollista pureutua pintapuolisesti myös siihen, miten journalismi ylipäättään suhteutuu populismiin ja ääriliikkeisiin. Vaikka melko suppean aineiston perusteella tällaisten päätelmien tekeminen ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, aineisto luo kuitenkin suuntaviivoja sille, millä tavalla suomalainen mediakeskustelu asemoituu suhteessa kongressihyökkäykseen ja sen kaltaisiin tapahtumiin.

Kuten edellä todettu, demokraattisesti sitoutunut journalismi edistää liberaalia demokratiaa. Havaintojeni perusteella mediakeskustelu kongressihyökkäyksestä edustaa tätä ideaalia selkeästi. Tuomitsemisen näkyvä uutisointi nimittäin osoittaa sen, että media asettuu puolustamaan tiettyjä arvoja kuten kansanvaltaa ja demokratiaa. Koska uutismedioiden tehtäväksi on nykymaailmassa ajateltu myös taistelu terrorismia vastaan, analyysin päätteeksi herää kysymys, mikä tarkoitus tällaisella tuomitsemisella todellisuudessa on ja onko se objektiivista. Suomalaisissa medioissa esimerkiksi väkivaltaisten mellakoiden tuomitseminen onkin uutisaiheena tullut näkyvämmäksi kuin ennen. Pohdittavaksi jää siten se, onko tuomitseminen uutisaiheena näkyvä siksi, että media pyrkii nimenomaan taistelemaan ääriliikkeitä ja demokratiaa horjuttavia instituutioita vastaan.

Jatkotutkimusta ajatellen voisikin olla mielekäästä tarkastella nimenomaan median valankäyttöä haastateltavien valinnan kautta yhteiskunnallisen keskustelun muodostumiseen. Jälkeen päin ajateltuna tuomitsemista olisi voinut tarkastella syvemmin myös haastateltavien, eli pääasiassa poliitikkojen, tekemänä retorisenä valintana. Vaikka tutkielmassa tarkastelinkin mediassa esiintyviä puhujia ja sivusin myös ilmiön ympärille muodostunutta poliittista ilmapiiriä, tutkielman aihetta olisi voinut vielä syventää entisestään tästä näkökulmasta.

LÄHTEET

Atkins Judy & Finlayson Alan. 2016. 'As Shakespeare so Memorably Said...': Quotation, Rhetoric, and the Performance of Politics. *Political Studies*, March 2016, Vol. 64 Issue 1, p. 164-181. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1111/1467-9248.12156>

Christians, Clifford G.; Glasser, Theodore L.; McQuail, Denis; Nordenstreng, Kaarle & White, Robert A. 2009. *Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies*. Baltimore: University of Illinois Press.

Couldry, Nick; Hepp, Andreas & Krotz, Friedrich. 2010. *Media Events in a Global Age*. London. Routledge.

Dayan, Daniel & Katz, Elihu. 1992. *Media Events*. Harvard University Press.

Eronen, Maria. 2015. Vallan leikillistä retoriikkaa: naisjulkisten "kissatappelut" ja camp verkkokeskustelijoiden kommenteissa. Teoksessa Mäntymäki, Tiina (toim.) *Uhri, demoni vai harhainen hullu?: väkivaltainen nainen populaarikulttuurissa*. Vaasa: Vaasan yliopisto. https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7694/isbn_978-952-476-583-1.pdf?sequence=1#page=29

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere. Vastapaino.

Hanitzsch, Thomas & Vos, Tim P. 2016. *Journalism Beyond Democracy: A New Look into Journalistic Roles in Political and Everyday Life*. *Journalism*, vol. 19, 2: pp. 146-164. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1177/1464884916673386>

Herkman, Juha. 2019. *Populism in aiki*. Tampere. Vastapaino.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa. 1998. *Argumentti ja kritiikki: Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

Krämer, Benjamin. 2014. "Media Populism: A Conceptual Clarification and Some Theses on Its Effects: Media Populism." *Communication theory* 24.1: 42–60. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1111/comt.12029>

Niemi, Mari K; Houni, Topi & Ahva, Laura (2018) *Media & populismi: työkaluja kriittiseen journalismiin*. Tampere. Vastapaino.

Sonnevend, Julia. 2016. Julia. *Stories Without Borders: The Berlin Wall and the Making of a Global Iconic Event*. New York: Oxford University Press.

Sumiala, Johanna; Valaskivi, Katja; Tikka, Minttu & Huhtamäki, Jukka. 2018. *Hybrid Media Events: The Charlie Hebdo Attacks and the Global Circulation of Terrorist Violence*. Emerald Publishing Limited.

Ward, Steven J A. 2018. *Disrupting Journalism Ethics: Radical Change on the Frontier of Digital Media*. Taylor and Francis.

MEDIALÄHTEET

Iltalehti (6.1.2021) UPI:n Aaltola: Menossa on vallankaappausyritys – ”Tilanne on äärimmäisen huolestuttava”. (Luettu: 27.4.2021) <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/a6250a27-a756-4b55-b39f-039c8b5309df>

Iltta-Sanomat (18.2.2021) Suomalaistutkija listaa raportissaan Trumpin 7 metodia vaalituloksen manipulointiin – yksi niistä oli ainutlaatuinen. (Luettu: 27.4.2021) <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000007810265.html>

Helsingin Sanomat (6.1.2021) Presidentti Niinistö: Tunkeutuminen Yhdysvaltain kongressitaloon ”uskomaton demokratian painajainen”. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000007723730.html>

Helsingin Sanomat (7.1.2021a) Kokoomuksen Kai Mykkänen hämmästytti Halla-ahon kommentteista: ”Hän vähättelee tapahtumia ja jatkaa Trumpin politiikan puolustamista”. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007725342.html>

Helsingin Sanomat (7.1.2021b) Jussi Halla-ahon mielestä Yhdysvaltain tapahtumia ei ole syytä suurennella: ”Tällaista rähinöintiä ja hulinointia on nähty muuallakin”. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007724541.html>

Helsingin Sanomat (7.1.2021c) Presidentti Niinistö kommentoi Yhdysvaltain tilannetta: ”Järjestelmä toimii edelleen, vaikka sitä koetellaan”. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007725319.html>

Helsingin Sanomat (9.1.2021) Suomessa asuvat Raymond Bush ja Emilia Seikkanen ovat eri mieltä siitä, mitä Capitol-kukkulalla todella tapahtui. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000007728986.html>

Helsingin Sanomat (11.1.2021) Puoluejohtajat kohtasivat MT:n paneelissa – Halla-aho ja Ohisalo nokittelivat Yhdysvaltojen tapahtumista: ”Kannattaisi kyllä olla sanojensa kanssa vähän varovainen”. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007731870.html>

Yle (6.1.2021, päivitetty 7.1.2021) Presidentti Niinistö Ylälle: Bidenilla edessä kova työ maan yhdistämisessä – Suomen poliittinen johto tuomitsee tunkeutumisen USA:n kongressiin. <https://yle.fi/uutiset/3-11726051>

Yle (7.1.2021a) ”Häpeällistä, surullista, huolestuttavaa” – Maailmalla tuomitaan hyökkäys Yhdysvaltain kongressiin ja vaaditaan Trumpia hyväksymään vaalitulokset. <https://yle.fi/uutiset/3-11726468>

Yle (7.1.2021b) Hämäläispoliitikot tuomitsevat Yhdysvaltojen levottomuudet: ”Alkaa tuntumaan samalta kuin eräänä syyskuuisena päivänä 2001”. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-11726293>

Yle (7.1.2021c) Perussuomalaiset tekevät pesäeroa Trumpiin mutta hurraavat trumpilaiselle politiikalle – Niikon mukaan presidentti halusi maahan kaaosta. <https://yle.fi/uutiset/3-11727095>

Yle (9.1.2021a) USU: Exp-pääministeri Antti Rinne huolissaan suomalaisesta äärioikeistosta ja sen liikehdinnästä – Halla-aho pitää vihjailua kytköksistä ala-arvoisena. <https://yle.fi/uutiset/3-11729887>

Yle (9.1.2021b) Petteri Orpo linjasi kokoomuksen roolia jatkossa: ”Meidän tehtävämme on maltillisuuden, faktojen ja hyvän käytöksen puolustaminen”. <https://yle.fi/uutiset/3-11729959>